

Compondre en clau femenina

Les fonts evidencien el paper de les dones al llarg dels anys en qualsevol camp, sigui en la ciència, l'art o la cultura. Com més s'investiguen els fons i es localitzen nous documents, més aflora la seva obra, la seva mirada i la seva petjada.

Sovint trobem les dones en la lletra petita, fet que ha creat una imatge feble d'aquestes veritables precursoras i artistes. Temps enrere, s'acostumaven a amagar sota l'anonimat o pseudònims, prenién el cognom del seu espòs o restaven a l'ombra de noms reconeguts. Actualment, s'està fent un esforç en la seva recuperació i això ha comportat un cert ressò. Les seves obres apareixen en titulars de notícies i ressenyes, es localitzen noms gairebé desconeguts i arriben reconeixements d'obres que havien passat desapercebudes.

Des de la creació de la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya, l'any 1917, les dones hi són presents dins els documents conservats. Trobem compositoras, cantants, instrumentistes, ballarines i musicòlogues en bona part dels fons personals i les col·leccions de música. Tota aquesta riquesa i volum documental ha comportat, primer, centrar l'exposició en un únic àmbit, el de la composició —emmarcat al voltant del patrimoni musical català— i, al seu torn, realitzar la selecció de creadores a partir dels fons personals custodiats o dels documents darrerament ingressats. En aquest sentit, cal destacar la incorporació de l'obra de Maria Teresa Pelegrí a finals del segle XX i dels fons de Teresa Borràs, Montserrat Campmany i Mercè Torrents durant les primeres dècades del segle XXI.

L'exposició es divideix en quatre àmbits que mostren la tradició, l'educació, la capacitat d'adaptació i l'esperit reivindicatiu d'algunes de les nostres compositoras. És una aportació més a la difusió d'un col·lectiu creador tan heterogeni com les seves obres, amb tot tipus de gèneres i formes. Si bé l'espai físic limita la mostra de totes elles, sempre les podreu localitzar i consultar a través del catàleg de la Biblioteca de Catalunya.

Pilar Estrada Bonell i Montserrat Molina Egea

Unitat Bibliogràfica. Secció de Música

Clara Schumann

(Leipzig, 1819 - Frankfurt, 1896)
Compositora, pianista i professora

Clara Schumann. Dedicatòria i fragment musical autògrafs. Leipzig, gener de 1842. **Top.: M 7001/5**

Cosima Wagner

(Bellagio, 1837 - Bayreuth, 1930)
Compositora i escriptora

Cosima Wagner. Carta autògrafa a Joaquim Pena. Castel Ivano (Strigno), 6 d'octubre de 1906. **Top.: M 6980/46**

1. Tradició i educació

“Neta”, “filla”, “deixeblla” o “nena prodigi” són paraules que descriuen compositoras com Antònia Biscarri, Bonanova Burgès, Lluïsa Casagemas, Onia Farga, Maria de la Mercè Goberna, Maria Lluïsa i Isabel Güell, Leonora Milà o Montserrat Vila Passols, dins i fora del context musical. En realitat, totes les dones protagonistes de l'exposició s'inscriuen sota aquests qualificatius. Les compositoras seleccionades comparteixen molts dels aspectes destacats als diferents àmbits. La majoria d'elles provenen d'estaments socials benestants que els han facilitat el poder-se apropar a certs ambients socioculturals; han continuat la tradició familiar o han comptat amb una educació especialitzada que els ha permès desenvolupar la seva creativitat i el seu coneixement. Les trobem aixoplugades sota l'assessorament i mestratge de compositors i pedagogs com Jaume Biscarri, Manuel Burgès, Robert Goberna, Joan Lamote de Grignon, Joan Llongueras, Felip Pedrell i Josep Vila Arcelos, entre altres. Més tard, seran elles les que formaran discretament a noves generacions de compositoras i compositors.

Lluïsa Casagemas

(Barcelona, 1873 – Madrid, 1942)
Compositora, violinista i cantant

Fotografia de Lluïsa Casagemas. Dedicatòria autògrafa a Francesc de Paula Sánchez Gavagnach (abril de 1891). **Top.: M 7492/1**

Lluïsa Casagemas. *Schiava Regina* : opera in tre atti. [Barcelona, desembre de 1894]. 1 reducció per a cant i piano manuscrita. Dedicatòria autògrafa a Francesc de Paula Sánchez Gavagnach. **Top.: M 7492/2**

Lluïsa Casagemas. *Gentil pageseta*. Barcelona: Unió Musical Española, [entre 1926 i 1934]. 1 partitura. Per a veu i piano. **Top.: M 5045/23 Fol**

Ricard Opisso. [Dona de perfil]. [post. 1900]. 1 dibuix carbonet i clarió. **Top.: UG-BC-1702**

Maria Lluïsa Güell i López

(Comillas, 1874 – Pau, 1833)
Compositora, pianista i pintora

Maria Lluïsa Güell i López: *Minuet*. Sense data. 1 partitura manuscrita + 13 partícel·les. Per a 2 violins, viola, violoncel i contrabaix. **Top.: M 7051/16**

Maria Lluïsa Güell i López. *Balada*. London-New York: Novello, Ewer & Cº, [s.a.]. 1 partitura + 4 partícel·les. Per a 2 violins, viola i violoncel. **Top.: M 4423/20**

Isabel Güell i López

(Barcelona, 1872 – 1956)
Compositora

Isabel Güell i López. *Cant del sometent* / lletra de Sor Eulàlia Anzizu. 1 partitura. Per a veu i piano. Dins: *Feminal*, núm. 3 (30 de juny de 1907). **Top.: 2011-Fol-C 15/52**

Onia Farga

(Barcelona, 1878 – 1936)
Compositora, pianista, violinista i pedagoga

Onia Farga. *Gloses sobre cançons populars catalanes per a piano*. Barcelona: Casa Editorial Gallach, 1914. 1 partitura. **Top.: Fons Josep Soler**
Programa de concert a càrrec d'Onia Farga. Palau de la Música Catalana, 24 de maig de 1914. **Top.: Fons Artur Menéndez i Aleixandre**

Onia Farga. *Misa de Requiem*. Sense data. 1 partitura manuscrita. Per a quatre veus i acompanyament. Inacabada. **Top.: M-RGob-160**

Maria de la Mercè / Sagrari Goberna

Religiosa

Maria de la Mercè Goberna. *La Verge brecant*. Sabadell, 13 de desembre de 1916. 1 partitura manuscrita + 1 partícel·la. Per a veu i piano. **Top.: M-RGob-167**

Maria del Sagrari Goberna. *La Muñeca*. Sabadell, 1920. 1 partitura manuscrita + 1 partícel·la. Per a veu i piano. Hològrafa. **Top.: M-RGob-171**

Bonanova Burgès Lasheras

(Barcelona, 1909 - 1932)
Compositora i pianista

Fotografia de Bonanova Burgès Lasheras. Sense data. **Top.: M 2424/71**

Bonanova Burgès Lasheras. *L'ànima de les flors* : lied. Maig de 1930. 1 partitura manuscrita. Per a veu i piano. Hològrafa. **Top.: M 2403/1**

Bonanova Burgès Lasheras. *The sun=El sol* : charleston – one step. Barcelona: propietat de l'autora, [entre 1928 i 1932]. 1 partícel·la de piano director + 5 partícel·les. Per a orquestra de ball. **Top.: M 2411/2**

Antònia Biscarri i Cuyàs

(11987)
Compositora i pianista

Antònia Biscarri i Cuyàs. Carta mecanoscrita al P. N. Lloberas. 25 d'abril de 1944. **Top.: M 5032/4-3**

Antònia Biscarri i Cuyàs. *Himno al Cristo trabajador*. 1944. 1 partitura manuscrita. Per a veu i harmònim. Hològrafa. **Top.: M 5033/15**

Leonora Milà

(Vilanova i la Geltrú, 1942)
Compositora i pianista

Leonora Milà. *16 composiciones*. [S.l.]: propietat de l'autor, [1949?]. 1 partitura. Dedicatòria autògrafa (Vilanova i la Geltrú, 7 de setembre de 1949). Per a piano. **Top.: M 3596**

Leonora Milà. *Havaneres per a piano*, vol. 1. Barcelona: Dinsic, 2014. 1 partitura. **Top.: 2015-4-C 17/4**

Fotografia de Leonora Milà. Sense data. **Top.: Fons Artur Menéndez i Aleixandre**

Montserrat Vila Passols

(Barcelona, 1927 – Sant Pol de Mar, 2023)
Compositora, pianista i pedagoga

Fotografia de Montserrat Vila Passols. Sense data. **Top.: M 7493/1**

Montserrat Vila Passols. *Passejant per la Devesa* : sardana nº 2 : op. 43. Sense data. 1 partitura manuscrita + 21 partícel·les. Per a cobla. Hològrafa. **Top.: M 7493/13**

2. Música, art i paraula

Els marges de l'art són difusos i el món de la música no és una excepció. Maria Rosa Alcaraz, Teresa Borràs, Àlicia de Larrocha, Paquita Madriguera i Maria Teresa Pelegrí, com tantes altres, fan seus els verbs compondre, ensenyar, recuperar, interpretar i difondre. Converteixen la música en una forma de vida i una professió a través de la composició, la interpretació i l'ensenyament. Per exemple, Roser Matheu, des del món de les lletres, es capbussa dins la composició; primer, posa lletra a l'obra d'altres autors, després s'atreveix amb les seves pròpies. Altres, com Narcisa Freixas, multipliquen la seva creativitat i es dediquen també a la pintura i l'escultura. Són dones complexes i completes, en aprenentatge continu i amb prou capacitat d'adaptació a les circumstàncies de cada moment.

Narcisa Freixas

(Sabadell, 1859 – Barcelona, 1926)
Compositora, escultora i pintora

Narcisa Freixas. 2 Postals adreçades a Felip Pedrell. 1907-1912. **Top.: M 964/647**

Narcisa Freixas. *Piano infantil*: petites recreacions per infants. Barcelona : Artes Gráficas Henrich y Ca., [192?]. 1 partitura. Per a piano. **Top.: M 7790/72**

Paquita Madriguera i Rodon

(Igualada, 1900 – Montevideo, 1965)
Compositora i pianista

Fotografia de Paquita Madriguera. Sense data. **Top.: Fons José Subirà**

Paquita Madriguera i Rodon. *Se fue el día de mi corazón*. Montevideo, 13 i 24 de desembre de 1944. 1 partitura manuscrita. Per a veu i piano. Hològrafa. **Top.: M 4591/24**

Paquita Madriguera i Rodon. *Tres romancillos*. [S.l.]: Southern Music Publishing, cop. 1947. 1 partitura. Per a veu i piano. **Top.: M 4404/27 Fol**

Paquita Madriguera i Rodon. Carta a Joan Llongueras. Sense data. **Top.: M 6051**

Teresa Borràs

(Manresa, 1923 – Mataró, 2010)
Compositora, pianista i professora

Teresa Borràs. *Salve, Regina* : a tre voci. 1947. 1 partitura manuscrita. Hològrafa. Dedicatòria autògrafa al Comte Guido Chigi Saracini (agost de 1952). **Top.: M 7754**

Sociedad General de Autores de España. Carnet de sòcia a nom de Teresa Borràs. Madrid, 23 d'octubre de 1969. **Top.: M 7711/39**

Música en Compostela. Targeta identificativa a nom de Teresa Borràs. Santiago de Compostela, 1979. **Top.: M 7711/19**

Música en Compostela. Diploma a nom de Teresa Borràs. Santiago de Compostela, 7 de setembre de 1979. **Top.: M 7711/20**

Teresa Borràs. *Torrent* : per a quartet de flautes de bec. Sabadell: La Mà de Guido, 1998. 1 partitura. Per a quartet de flautes. **Top.: 1999-4-C 83/31**

Maria Rosa Alcaraz i Musset

(Barcelona, 1929 – 2020)
Compositora, pianista i professora

Fotografia de Maria Rosa Alcaraz i Musset. **Top.: M 7504/53**

Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona. Certificat a nom de Maria Rosa Al-

caraz i Musset. Barcelona, 14 de juny de 1956. **Top.: M 7504/19**

Maria Rosa Alcaraz i Musset. *Suite-Ballet*. Barcelona, 1957. 1 partitura manuscrita. Per a orquestra. Hològrafa. **Top.: M. 7504/99**

Targetó del concert "Compositoras catalanes s. XX", cicle "Dones compositoras". Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 19 d'octubre de 2003. **Top. M 7504/50**

Maria Teresa Pelegrí

(Barcelona, 1907 - 1995)
Compositora i professora

Fotografia de Maria Teresa Pelegrí. Octubre de 1982. Amb dedicatòria autògrafa a Josep Soler. **Top.: Fons Josep Soler**

Maria Teresa Pelegrí. *Herodes und Marianne* : Aria del Espejo. Març del 1979. 1 partitura manuscrita. Per a orquestra. Hològrafa. **Top.: M 3736**

Maria Teresa Pelegrí. *Trio*. Corbera de Llobregat: Periferia Sheet Music, 2007. 1 partitura. Per a piano, clarinet, violí. **Top.: 2009-4-C 25/19**

Àlicia de Larrocha

(Barcelona, 1923 – 2009)
Pianista i compositora

Fotografia d'Àlicia de Larrocha a Egipte. Sense data. **Top.: Fons Artur Menéndez i Aleixandre**

Àlicia de Larrocha. Targeta de visita amb anotació autògrafa adreçada a Artur Menéndez i Aleixandre. Sense data. **Top.: Fons Artur Menéndez i Aleixandre**

Àlicia de Larrocha. *Largo*. Sense data. 1 partitura manuscrita + 1 partícel·la. Per violoncel i piano. Incompleta. Hològrafa. **Top.: M 3283**

Àlicia de Larrocha. *Pecados de juventud*. Barcelona: Boileau, 2014. 1 partitura. Per a violoncel/ violí i piano. **Top.: 2015-4-C 20/12**

Roser Matheu

(Barcelona, 1892 – 1986)
Poeta, escriptora, compositora i pintora

Roser Matheu. *Tinc tinc* : cançó amb gestos. Sense data. 1 partitura manuscrita. Per a veu i piano. **Top.: M 3682/8**

Roser Matheu. *El camí*. Sense data. 1 partitura manuscrita. Per a veu i piano. **Top.: M 3682/9**

Roser Matheu. *Quatre dones catalanes*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1972. **Top.: 98-8-3792**

